

Asia: VN/16944/2020

Kotimaisen kalan edistämishjelma

Ohjelman visio ja strategiset valinnat

Ovatko ohjelman visio ja strategiset valinnat onnistuneita? Miten niitä tulisi kehittää?

Jos Kotimaisen kalan edistämishjelman tarkoituksena on tuplata kotimaisen kalan kulutus 1,7 annoksesta 2,5 annokseen per henkilö per viikko, niin silloin edistämishjelman pitäisi keskittyä siihen, millä tavoin kuluttaja saadaan syömään enemmän kotimaista kalaa?

Strategisten valintojen tulisi tukea visiota eli keskittyä suomalaisen luonnonkalan syömisen lisäämiseen.

Ohjelmassa on 25 toimenpide-ehdotuksesta, joista suurimmassa osassa visio on unohtunut.

Tavoitteet

Onko ohjelmalla tavoiteltavat vaikutukset tunnistettu oikein?

Kotimaisen kalan edistämishjelman visiona on tuplata kotimaisen kalan kulutus! Visiossa ei ole mainittu ohjelmalla olevan myös muita tavoitteita.

Kappaleen otsikointi ”Tavoitteet” onkin harhaanjohtava. Oikeampi kappaleen otsikointi voisi olla esimerkiksi ”Vision toteutumisen seurausvaikutukset”.

Kuinka realistisina pidät yllä esitettyjä tavoitteita?

Tavoitteet ovat liian kunnianhimoiset.

Miten muuten haluaisit kommentoida ohjelman tavoitteita?

Ohjelman tavoitteet ovat epärealistisia.

Esimerkiksi Vesiviljelystrategiassa 2020 asetettiin vuoden 2022 kalankasvatustavoitteeksi 20 miljoonaa kiloa kalaa. Vuonna 2019 toteutunut määrä oli noin 15,3 milj. kg, eikä 20 milj. kg

tavoitetta tulla saavuttamaan vuonna 2022. Realistinen arvio on 25 milj. kg vuonna 2025 (Alf-Håkan Romar, Kalatalouden Innovaatiopäivät 2020). Edistämishjelmassa vesiviljelyn määrän tavoite vuonna 2027 on 50 milj. kg.

1. Kuluttaja- ja markkinalähtöisyyden vahvistaminen

Mitä allaolevista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Kotimaisen kalan käyttöä vauhditetaan julkisilla hankinnoilla. Maa- ja metsätalousministeriön hankintalähtetillä edistää kotimaisen kalan lisäämistä julkisissa hankinnoissa. Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta rahoitetaan toimia (mm. innovaatiokumppanuuteen perustuvaa hankintamenettelyä), joissa yritykset ja suurkeittiöt kehittävät yhdessä uusia kalatuotteita suurkeittiöiden tarpeisiin.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Kaikki viisi ehdotettua toimenpidettä ovat kulueriä, joista ainoastaan julkiset hankinnat ovat konkreettinen toimenpide, jolla lisätään kalan syöntiä.

Normaalisti kuluttajien ostokäyttäytymistä ohjaa hinta. Kuka haluaa ostaa kalaa, jos porsaan sisäfilettä saa alle 10 €/kg, eikä se tuoksu kalalle? Luonnonkalasta tulee kehittää uusia, kalatiskistä lähes suoraan lautasella helposti valmistettavia tuotteita. Luonnonkala on liian kallista kalatiskillä.

2. Uudistuminen kasvun vauhdittajana

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Vesiviljelyn kestävä kasvun tukemiseksi luodaan kannustimia ravinnepäästöjä vähentäville ja kiertotalouteen perustuville ratkaisuille. Kiertovesiviljelyn taloudellisen kannattavuuden parantamiseksi muutetaan sähkön valmisteverosta annettua lakia (1260/1996) siten, että vesiviljelyyn sähkövero lasketaan muun teollisuuden tavoin EU:n asettamalle vähimmäistasolle.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Tässä kohdassa on esitetty kahdeksan eri toimenpidettä, joista kahden voidaan katsoa edistävän kalan syönnin lisäämistä; Vauhditetaan vajaan hyödynnettyjen kalojen jalostusasteen nostamista ja Käynnistetään vajaan hyödynnettyjen kalojen elintarvikelaadun kehittämissuunnitelma.

3. Alkutuotannon edellytysten parantaminen

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Merialueen vesiviljelytoiminnan ympäristöluvuissa ja valvonnassa selvitetään mahdollisuutta soveltaa päästöperusteista ympäristölupaa. Nykyisen rehunkäytön säätelyyn ja valvontaan perustuvasta mallista siirrytään mahdollisuuksien mukaan päästöjen rajoittamiseen. Tämä kannustaa toimialaa kehittämään ja ottamaan käyttöön uusia ympäristöinnovaatioita, jotka mahdollistavat tuotannon kasvun ilman päästöjen kasvua.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Mikään esitetyistä toimenpiteistä ei lisää syödyn kalan määrää. Ongelmana ei ole se, etteikö luonnonkalaa olisi kalatiskailla tarjolla, ongelma on se, etteivät asiakkaat osta luonnonkalaa.

Ohjelmassa todetaan, että silakan elintarvikekäyttö viisinkertaistetaan. Vuonna 2018 silakkaa pyydystettiin 126 milj.kg, josta elintarvikkeena Suomessa vain 3 – 5 milj. kg. Potentiaalia olisi siis reilusta tavoitteen toteuttamiseksi, mutta ”Suomen troolilaivasto ja saaliskiintiöt ovat valtaosin virolaisissa käsissä, joten elintarvikesilakan riittävä saanti ei ole enää yksin kansallisessa päätäntävällässä.” (Vesa Karttunen, Kalatalouden Keskusliitto, pääkirjoitus, Suomen Kalastuslehti 7/2020).

Alkutuotannon ongelmat liittyvät siihen, että ammattikalastajien määrä on vähentynyt tasaisesti ja puolittunut 2000-luvun aikana, kaupallinen kalastus ei kiinnosta nuoria henkilöitä, ammattikalastajaksi valmistava koulutus on vähentynyt, ammattikalastajaksi ryhtyminen vaatii suuren alkuinvestoinnin, kalalla on vähittäiskaupassa korkea hinta suhteessa tuottaja- ja tukkuhintaan ja ammattikalastus on tarkoin säädeltyä.

Kaupallisten kalastuslupien saatavuus tai kalastusoikeuksien vuokraaminen ei ole pullonkaula alkutuotannon edellytysten parantamiselle.

4. Kasvu perustuu kestävyteen ja vastuulliseen toimintaan

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Laaditaan määritelmä Itämerirehulle ja edistetään sen käyttöä. Silakkaan ja kilohailiin perustuvalla Itämerirehulla kierrätetään meressä jo olevia ravinteita ja vähennetään muilta meriltä tulevaa ravinnekuormaa. Yhteistyössä rehuteollisuuden, toimialan, tutkimuksen ja hallinnon kanssa laaditaan määritelmä Itämerirehulle ja suunnitelma siihen perustuvan kiertotalousratkaisun edistämiseksi. Niiden avulla varmistetaan eri teollisten toimijoiden tasavertainen kohtelu sekä luodaan edellytykset Itämerirehun käytön edistämiseksi sekä sen käytön seurannalle.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Kaikki viisi ehdotettua toimenpidettä ovat kulueriä, joilla kustannetaan sääntelyä, valvontatoimia, edistämistä, selvittämistä, kehittämistä, määrittelemistä, suunnittelemista jne. Mikään näistä ei lisää kotimaisen kalan syöntiä.

Ainoa konkreettinen ehdotus on Itämerirehu. Se tulisi saada käyttöön uudella EMKR-kaudella 2021-2027. Tämä sen takia, että vesiviljelyssä kalankasvatuksen tonnimäärää saadaan lisättyä vain ympäristövaikutusten pienentämisellä ja lupabyrokratian sujuvoittamisella.

Palaute ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnista

Mitä palautetta haluaisit antaa ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnista?

Kotimaisen kalan edistämishjelmassa/-sta ei ole tehty ympäristövaikutusten arviointia (YVA), ellei sellaiseksi ymmärretä kappaleessa Tavoitteet esitettyä taulukkoa ja siinä esitettyjä lukuja. Edistämishjelmaan liittyy kuitenkin toimenpide-ehdotuksia, jotka mahdollisesti vaativat käynnistyäkseen viranomaisen luvan ja ympäristövaikutusten arvioinnin.

Muu palaute

Mitä muuta palautetta haluaisit antaa ohjelmasta?

Kotimaisen kalan edistämishjelma on epäonnistunut nimi hankkeelle. Kotimaisen kalan käytön edistämishjelma vastaisi jo paremmin visiota. Ohjelman tarkoituksena on kaksinkertaistaa kotimaisen kalan elintarvikekäyttö. Ohjelma ei kuitenkaan keskity siihen, miten kalan syöminen saadaan tuplattua vaan ohjelmaan on kytketty myös kansanterveyshyödyt, ilmastohyöty, vesistön ravinnemäärät, kansantalous jne.

Laadittu ohjelmaluonnos on liian kunnianhimoinen ja sen toteutumisen todennäköisyys on huono.

Ripatti Juha-Pekka
Vesialueomistajain liitto VEALO ry